

Д.А. Ломакіна, К.І. Нагорняка, П.В. Остапенко, Л.М. Сазонової, А.А. Соколова, І.Ф. Стельмах. Потрібно відзначити, що такий особливий інтерес до питань збереження та охорони культурної спадщини є симптоматичним. Складність ситуації, що склалася, настільки очевидна, що окреслене коло проблем опинилося під пильною увагою істориків.

Серед доповідей краєзнавчого спрямування найбільшу зацікавленість викликали доповіді Т.А. Дерусової «Веселівська трагедія: 45 років потому». Доповідач повідомила про техногенну катастрофу, що сталася в 1967 році у селі Веселе Судацького регіону. Лихо забрало життя понад 20 осіб, більшість з яких – діти.

На конференції звучали доповіді, у яких було викладено дослідження культурних, історичних та етнографічних зв'язків Південного Сходу Криму з іншими регіонами. Найбільший інтерес був прикутий до виступу російських колег Д.А. Яцюка, А.В. Іванова (наукові співробітники «Південноросійського центру археологічних досліджень» м. Краснодар, Російська Федерація), які простежили зв'язок пізньосередньовічного населення Анапи з мешканцями Криму.

Традиційно деякі з доповідей були відзначені подарунками від спонсорів заходу. В цілому пленарні засідання пройшли в теплій, дружній обстановці. Що, втім, не завадило появі декількох палких дискусій.

У цьому році для учасників конференції гості підготували пізнавальну програму. Для бажа-

ючих була організована екскурсія в ботанічний заказник Новий Світ на стежку Л.С. Голіцина і в Судацьку фортецю. Під час святкової вечері для гостей конференції була проведена дегустація унікальних ігристих вин. Були запропоновані краші зразки продукції заводу шампанських вин «Новий Світ». Це єдине у Криму та одне з двох в Україні підприємств, що виробляють шампанське за класичною технологією пляшковим способом. Крім того, було організовано відвідування учасниками конференції православної святині – Топловського монастиря.

Цікаво, що в наукових колах конференцію назвали «Новосвітською», незважаючи на те, що досліджувані питання виходять далеко за межі цього маленького селища. Ще конференція має репутацію молодіжного заходу як майданчика для випробування сил молодими вченими. Багато колишніх учасників-аспірантів сьогодні вже виступали на конференції у статусі кандидатів історичних наук. Конференція «Актуальні питання історії, культури та етнографії Південно-Східного Криму» на сьогодні визнана однією з найбільш успішних дослідницьких проектів Криму. Так, захід отримав подяку від Республіканського комітету у справах національностей, став переможцем номінації «Кращий дослідницький проект – 2011».

Наступна конференція планується на перші вихідні жовтня 2013 року.

Олександр Севастьянов (м. Сімферополь)

«БІОБІБЛІОГРАФІЯ КРИМОЗНАВСТВА» ДОЛАЄ НОВІ ВИСОТИ

Розвиток сучасної української історіографії та її краєзнавчого аспекту зокрема потребує від дослідників, що обрали цю стежку своєю професією, не тільки відповідальності за сказане у книзі чи статті слово, але й схильності до міцного організаторського хисту, спрямування до наукового пошуку нових, молодих генерацій дослідників. У цьому сенсі багаторічні зусилля доктора іс-

торичних наук, професора Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, Заслуженого діяча науки і техніки АРК, голови Кримської республіканської організації НСКУ Андрія Анатолійовича Непомнящого широко відомі науковій спільноті України. Окрім власних якісних та ґрунтовних досліджень очільник кримських краєзнавців торує шлях для тих,

хто починає свій шлях у науці, допомагає та, якщо треба, підштовхує своїх підопічних. Результат – у масштабній, яскравій та однозначно непересічній книжковій серії – «Біобібліографія кримознавства», що вже отримала найвищу оцінку наукового середовища істориків, археологів, етнологів та бібліографів нашої країни та країн Східної Європи.

30 жовтня 2012 року в Сімферополі у приміщенні кримської республіканської установи «Універсальна наукова бібліотека імені І. Я. Франка» була проведена презентація нових випусків книжкової серії. У своєму вступному слові професор А. А. Непомнящий нагадав той шлях, яким йшов науковий проект з 2004 року, підкреслив багатосторонність та абсолютну незаангажованість тематичних інтересів авторів у виданих книгах.

Головним змістом презентації стали розповіді про випуски, які вийшли протягом 2009–2012 років. Світ побачили сім книжок (з 12 по 18 випуски) – різні за обсягом, за хронологічними рамками та методологією дослідження. Але є те, що об'єднує всі ці випуски – зосередження на невичених або замовчаних чи перекручених колись питаннях історії науки у Криму та розвитку досліджень унікального регіону в усіх можливих та різноманітних напрямках.

І почати характеристику, звичайно, потрібно з праць самого натхненника та редактора серії А. А. Непомнящего. Він презентував дві свої, вже достатньо помічені у професійних колах, монографії – другий том «Подвижников кримоведения» – «ТАURICA ORIENTALIA» (вийшов 2009 р.) та книгу «Николай Эрнст: страницы истории крымского краеведения» (2012 р.). Обидва видан-

ня – з одного боку, підводять певну риску, з іншого – відкривають нові обрії, що можуть стати темами розгляду для майбутніх істориків. І якщо комусь потрібно дізнатися про зв'язок таких понять як сходознавство та Крим – то книга А. А. Непомнящего має стати постійним супутником будь-кого – й професора, й студента. Дійсно ав-

торський, як завжди, ретельний до дрібниць підхід робить монографію справжнім енциклопедичним виданням. Уміння розставити акценти та відійти від академізму дозволяє читачеві отримати насолоду від читання дійсно серйозного тексту, що заснований на архівних документах та бібліотечних раритетах. Перед нами не просто біографії вчених (В. Х. Кондаракі, В. В. Григор'єва, родини Харузіних, І. М. Березіна, М. М. Бережкова, В. Д. Смирнова та багатьох інших), а від-

будована наново панорама розвитку дослідження народів Криму за дорадянських часів. Такі ж вичерпні характеристики можна віднести і до першого досвіду складання наукової біографії професора Миколи Львовича Ернста, найбільш яскравою та разом із тим – трагічною постаттю радянського кримознавства. Обсяг нової, досі не презентованої інформації, вміння робити принципові висновки – зробило монографію досвідом колективної біографії всього кримського краєзнавства 20–30-х рр. ХХ ст. зі всіма протиріччями, досягненнями та сторінками, що писалися іноді не чорнилом, а кров'ю.

Інші випуски серії, що були презентовані авторами серії особисто, також відкрили невідомі сторінки різних аспектів кримознавства. Це монографії кандидатів історичних наук С. В. Громенка «Stepy, morze i gory», А. М. Савочки «Благодарность в Таврической губернии (1802–1920)», В. В. Калиновського «Древностей – и замечательных, и интересных, и красивых – непочатый уголок: церковное кримоведение (1837–1920)», О. В. Севастьянова «Десять лет на службе краеведения: Российское общество по изучению Крыма (1922–1932)», книга В. В. Акімченкова «Академия в миниатюре: Севастопольский музей краеведения (1923–1939)». Усі вони вводять до наукового обігу значний пласт неопублікованих документів, або – на підґрунті синтезу архівних матеріа-

лів, маловідомих праць дослідників та публікацій періодичних видань – визначають концепцію того чи іншого явища в історії регіону, історії вивчення та історії науки у Криму.

Презентація книг «Біобібліографії кримознавства» викликала широке обговорення. Присутня на презентації міністр культури АР Крим А.А. Плакіда наголосила, що подвижницька діяльність професора А.А. Непомнящого, його багаторічна дослідницька та викладацька робота створили необхідний позитивний імідж усьому науковому кримознавству. Поява ж міцного та професійного колективу однодумців навколо А.А. Непомнящого у вигляді об'єднання республіканської організації Національної спілки краєзнавців України та в рамках книжкової серії – це запорука невідомості процесу подальшого вивчення невідомих або невірно трактованих чи навмисно перекручених сторінок історії Криму. Голова Республіканського комітету з охорони культурної спадщини АРК Л.М. Опанасюк відзначила внесок А.А. Непомнящого та очолюваної ним КРО НСКУ у розвиток науки про Крим. Рішення колегії Комітету: редактора серії, що презентувалася, нагороджено спеціальною медаллю Республіканського комітету з охорони куль-

турної спадщини АР Крим за вивчення, популяризацію та збереження пам'яток історії та культури у регіоні. Директор Центрального музею Тавриди, кандидат філологічних наук Андрій Мальгін та декан історичного факультету Таврійського національного університету імені Вернадського, кандидат історичних наук Олександр Герцен підкреслили важливість постійності процесу вивчення Криму та відзначили безперечні досягнення наукової школи професора А.А. Непомнящого в цьому сенсі. За словами А.В. Мальгіна, якраз авторам «Біобібліографії кримознавства» вдалося реабілітувати саме поняття «кримознавства», що декілька радянських десятиліть було або під забороною, або розглядалося як виключно негативне явище. Сьогодні частіше й частіше, коли йдеться про науковий краєзнавчий рух Криму, в першу чергу говорять про книги, що вийшли під редакцією А.А. Непомнящого.

Підсумком презентації стало побажання редактору та авторам серії не зупинятися на досягнутому, продовжувати пошук та презентувати нові, якісні праці, що стануть не тільки окрасою серії, а й внесуть свою краплину нових знань до безмежного моря, ім'я якому – Кримознавство.

Олена Жидецька (м. Київ)

ЦІННІ ЗНАХІДКИ КРАЄЗНАВЦІВ ПОЛОННОГО ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В.Г. Заболотного в рамках соціально-бібліотечного проекту «Історія малих міст України» у форматі бібліотечного клубу «Національні святині» відбулося двадцять друге засідання, присвячене місту Полонному Хмельницької області.

Відомим місто стало з 996 р., коли князь Володимир Великий завершив будівництво Десятинної церкви і приписав їй десяту частину своїх «градів» (міст). Серед них було і Полонне. Літописець називає його «святої Богородиці град Десятинний».

Про історію краю та перспективи його розвитку на зустрічі розповідали голова Полонської міської ради Станіслав Розумовський, аспірант Національної академії при Президентові України Анатолій Бученко, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту археології НАН України Лариса Виногородська, журналіст, автор путівників по Україні (видав путівники по Житомирській, Полтавській, Вінницькій областях, Буковині, польських замках на терито-

рії України) Дмитро Антонюк, художник, Почесний громадянин міста Микола Козак, архітектор з м. Харкова, організатор третього міжнародного фестивалю архітектури та дизайну DAS FEST 2012 Владислав Тимінський.

Було й багато інших цікавих виступів полончан, які приїхали на засідання, але хочеться відзначити виступ місцевого краєзнавця Олександра Дрегалю-Соколовського. Його розповідь супроводжувалася демонстрацією надзвичайно цікавих фотографій, середньовічних і російських мап XVIII ст., сучасних схем. У Полонному не проводилося повномасштабних археологічних розкопок, тому краєзнавець побудував свій виступ на підґрунті археологічних досліджень 1992–1993 рр., проведених у місті археологічною експедицією Кам'янець-Подільського педагогічного інституту під керівництвом академіка Іона Винокура.

За археологічною розвідкою Іона Винокура в Полонному визначено три городища. Давньоруське городище (у дослідженнях археолога зазначене за № 2) розміщувалося на дуже вигід-